

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

33 - ENTERING CHURCHES AND MOSQUES - PART 1 OU ISRAEL CENTER - FALL 2016

A] CONTEMPORARY QUESTIONS

Is it ever permitted to enter into places of worship of other religions? Does the purpose of the visit make a halachic difference? Eg.

- For a ceremony - e.g. wedding/funeral of a co-worker.
- For interfaith purposes.
- For 'Darchei Shalom' - e.g. community leaders at national events.
- For a concert/exhibition.
- To admire architecture/art.
- For the purpose of study - music etc.
- To vote if a polling station is on church property.

B] A MIDRASHIC SOURCE¹

1. וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי מֹשֶׁה כְּצִאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרָשׁ אֶת כַּפֵּי אֵל ה' הַקְּלוֹת יְחַדְלוּן וְהַבְּרָד לֹא יִהְיֶה עוֹד לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי לֹא הָאָרֶץ

שמות ט:כט

Moshe refused to daven for Paro until he left the town.

2. כצאתי את העיר - מן העיר, חבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גלולים

רש"י שם

Rashi brings the Chazal that Moshe would not daven surrounded by avoda zara.

3. **שאלה:** מי שהוא בדרך והיום מעריב שהוא עת לתפלת המנחה, והרי הוא קרוב למלון לעיר שכולה נכרים, שיוכל להגיע שם בעוד היום גדול, שפיר טפי שימתין להתפלל עד כי יבא למלון, או יתפלל בשדה ג"כ מעומד, כגון שיוכל להסתלק מן הדרך? **תשובה:** יראה דאם יוכל להסתלק מן הדרכים כל כך, שקרוב הדבר לגמרי שלא יבאו עוברי דרכים ויפסיקוהו, שפיר טפי להתפלל בדרך ממה שיתפלל במלון, בעיר שכלו נכרים. מפני שבעיר הרבה גילולים ובתי טומאה יש בה, וכמעט שאין מלון שהוא בית נכרי, שלא תמצא בה הרבה גילולים מצויורים או חקוקים בכותל, גם לפעמים תועבות ופסילים. ודרשו רבותינו מקרא זה (מכילתא שמות ט:כט) *כצאתי את העיר* - לא רצה להתפלל בתוך כרך מצרים לפי שהיתה מלאה גילולים ...

תרומת הדשן סימן ו

The Terumat Hadeshen rules this in halacha - better to daven on the road than in a hotel which has avoda zara.

C] ENTERING A PLACE OF AVODA ZARA - HALACHIC OVERVIEW

- Potential prohibitions:
- Gaining benefit from avoda zara.
 - The obligation to avoid contact with negative influences.
 - Ma'arit ayin?

1. We looked in an earlier shiur on surrogacy at the question of whether (and if so, when) it is acceptable to bring a midrashic source as a halachic proof.

2. According to some shittot, even ma'arit ayin of avoda zara could be prohibited on the level of yehareg v'al ya'avur - one would have to die rather than do it. See further in part 2.

4. עיר שיש בה ע"ז - חוצה לה מותר. היה חוצה לה ע"ז - תוכה מותר. מהו לילך לשם? בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום - אסור. ואם היה יכול להלך בה למקום אחר - מותר

משנה עבודה זרה א"ד

The Mishna prohibits entering a town on the days of their festivals if the celebration will involve idol worship.

5. ועתה בנים שמעו לי ואל תסורו מאמרי פי: הרחק מעליה דרךך ואל תקרב אל פתח ביתה: פן תתן לאחרים הודך ושנתך לאכזרי

משלי ה-ט

Mishlei contains a series of verses warning against close contact with certain bad influences.

6. אל תקרב אל פתח ביתה אף שהזונה איננה שם. ולפי המליצה ר"ל שתרחק מדרכי הע"ג וממנינות, ואף אל תקרב אל ההצעות והיקשים שבם נכנסים אל שערי הכפירה. ולא תאמר שאתה תשתמש בהיקשים האלה לבנות בס בית נאמן לתורה ולתעודה!

מלבי"ם שם

The obvious pshat in the pesukim refers to associating with places of immorality but the deeper meaning refers also to avoiding close connections with a places of avoda zara, even for purposes other than worship e.g. entertainment.

7. (משלי ה') הרחק מעליה דרךך - זו מינות וכמה? אמר רב חסדא: ארבע אמות

עבודה זרה יז.

The gemara rules that a person must always remains at least 4 amot from a place of avoda zara.

8. ר' חנינא ור' יונתן הוו קאזלי באורחא. מטו להנהו תרי שבילי, חד פצי אפיתחא דעבודת כוכבים, וחד פצי אפיתחא דבי זונות. אמר ליה חד לחבריה: ניזיל אפיתחא דעבודת כוכבים דנכיס יצריה. א"ל אידך: ניזיל אפיתחא דבי זונות ונכפייה ליצרין, ונקבל אגרא. כי מטו התם חזינהו לזונות איתכנעו מקמייהו

עבודה זרה יז.

The Gemara records a discussion between two sages about whether it was better to walk by a place of idolatry or a place of immorality. They decided to walk past the latter, rather than risk going near the place of idolatry.

9. מצוה להתרחק מדרך עבודת כוכבים ד' אמות

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנ סעיף א

The Shulchan Aruch rules that one must stay 4 amot away from avoda zara.

10. דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן: נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן

חולין יג:

However, even in talmudic times, there was an awareness that many of the non-Jews of the time were not real idolators.

D] WHAT IS AVODA ZARA?

11. אַנְכִי ה' אֵלְקִידָא אֲשֶׁר הוֹצֵאתִידָא מֵאַרְצָא מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֹא יְהִיָּה לָךְ אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עַל פְּנֵי: כִּי אֲנֹכִי ה' אֵלְקִידָא אֵל קָנָא ...

שמות כ"ב-ד

Idolatry comes in different forms. The classic form is the rejection of God for another power.

12. פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְזָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם וְזָבְחוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְקָרָא לָךְ וְאַכְלֶתָּ מִזִּבְחוֹ

שמות לד:טו

In this vein, avoda zara is compared with a 'znut' - sexual infidelity.

13. וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לִנְפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה בַּיּוֹם דְּבַר ה' אֲלֵיכֶם בְּחָרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: פֶּן תִּשְׁחַתְּנוּ וְעִשִׂיתֶם לָכֶם פְּסָל תְּמוּנֹת כָּל סִמָּל תְּבֻנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה

דברים ד:טו-טז

However, avoda zara is **also** a form of **corruption** of true worship of God eg serving God through some intermediary.

E] IS CHRISTIANITY AVODA ZARA?

14. ת"ש, ר' ישמעאל אומר: שלשה לפניהם ושלשה לאחריהן אסור; ת"ש, דאמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל: יום א' לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור

עבודה זרה ו. גירסא שלנו

The Talmud prohibits doing business with idolators on their festival days. R. Yishmael's view is that even 3 days before or 3 days after is prohibited and that 'Sunday' is always prohibited.

15. ת"ש, דאמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל: יום נוצרי לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור

עבודה זרה ו. - גרסא מקורי

In fact, the original text of the Talmud does not read 'Sunday' but 'the Christian [notzri] day' This was censored³ (or self-censored⁴) out of the Talmud!

16. נוצרי - ההולך בטעות של אהו האיש שזרה להם לעשות יום חיד צא' בשבת

רשי' עבודה זרה ו. - גרסא מקורי (לא מופיע בש"ס שלנו)

The original text of Rashi (also now censored) explains that Sunday was decreed as the Christian Sabbath by 'that man'. Note that most talmudic references to early Christianity are to a deviant Jewish heresy - minut - not a separate religion.

E1] THE POSITION OF THE RAMBAM

17. ודע, שזו האומה הנוצרית הטוענים טענת המשיח לכל שינויי כיתותיהם, כולם עובדי עבודה זרה. ואידיהן כולם אסורים ונוהגין עמהם בכל התורה כדרך שנוהגין עם עובדי ע'ז. ויום ראשון הוא מכלל אידיהן של גוים, ולפיכך אסור להתעסק עם מאמיני המשיח ביום ראשון כלל בשום דבר מן הדברים, אלא נוהגין עמהם ביום ראשון כדרך שנוהגין עם עובדי ע'ז ביום אידן.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת עבודה זרה פרק א משנה א (תרגום הרב קאפח)

The Rambam's view is clear - Christianity is avoda zara, Christians are idolators and Sunday is an idolatrous festival!

18. וכן כל גוי שאינו עובד ע"ז כגון אלו הישמעאלים יינן אסור בשתייה ומותר בהנייה וכן הורו כל הגאונים. אבל הנצרים עובדי ע"ז הן וסתם יינם אסור בהנייה

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה ז

The Rambam (in the uncensored version) clearly rules that Christians are idolators and it is prohibited to derive benefit from their wine.

19. אבל מחשבות בורא עולם אין כח באדם להשיגם כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו. וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו אינן אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד. שנ' (צפניה ג:ט) כִּי־אֶזְכֹּר אֶת־הַפֶּן־אֶל־עַמִּים שָׁפָה בְרוּרָה לְקִרְאָ כָּל־בָּשָׂם ה' לְעַבְדוֹ וְשָׂכַם אֶמֶד. כיצד? כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה. אלו אומרים מצוות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות. ואלו אומרים דברים נסתרות יש בהם ואינן כפשוטן וכבר בא משיח וגלה נסתריהם. וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא מיד הם כולן חוזרין ויודעים ששקר נחלו אבותיהם ושנביאיהם ואבותיהם הטועים.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה ד

Nevertheless, Rambam see a very positive purpose in Christianity (and Islam) in familiarizing the world with the concept of Mashiach and the idea of mitzvot.

3. There is a long history of non-Jewish censorship of Jewish texts. See <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/4170-censorship-of-hebrew-books>.

4. For a recent treatment of the issue of Jewish self-censorship see *Changing the Immutable*, Marc Shapiro.

E2] THE POSITION OF TOSAFOT

By the time of the Ba'alei Tosafot, Jews in Northern Europe were in business relationships with non-Jewish Christians in a number of areas, including:- business on Sundays (market day), partnerships with non-Jews, dealing in Christian ritual objects.

20. ... לכך נראה דטעם ההיתר משום דעכו"ם שבינינו קים לן בגוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים ומהאי טעמא שרי

תוספות עבודה זרה ב.

Here Tosafot avoids the potential halachic problems by leaving the classification of Christianity as avoda zara but reclassifying most Christians as non-believers and thus not idolators.

21. אסור לאדם שיעשה שותפות - מ"מ בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים שלהן ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמה שמזכירין עמהם ש"ש וכוונתם לדבר אחר מ"מ אין זה שם עבודת כוכבים גם דעתם לעושה שמים ואע"פ שמשתייך שם שמים ודבר אחר לא אשכחן דאסור לגרום לאחרים לשתף ולפני עור ליכא דבני נח לא הוזהרו על כך

תוספות סנהדרין סג

This Tosafot goes further. It deals with entering into business partnerships with Christians - a halachic problem due to the possibility of causing the non-Jewish partner to take an oath in the name of his god. Tosafot rule that a non-Jew may take an oath in the name of their Christian saint, as the saint has no divinity. Further, when they mention 'God', they are referring to the same God as we do.

The connection of God's name with another being in a religious context is, according to Tosafot, not prohibited for non-Jews. On a simple reading, this refers to connecting God and the saints⁵. However, many poskim have read this Tosafot as referring to the Christian joining of the concept of God and another being/medium to God eg The Father and The Son.

Tosafot has thus apparently established that practical business interaction with non-Jews is allowed since (a) Christianity is avoda zara for Jews but not for non-Jews; and (b) many Christians are not really believers anyway!

22. יש אומרים שאין כל דברים אלו אמורים אלא באותו זמן, אבל בזמן הזה אינם עובדי עבודת כוכבים לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם ביום חגם ולהלוותם וכל שאר דברים

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמ"ב

The Shulchan Aruch brings the view of Tosafot as a 'Yesh Omrim' - a secondary opinion not to be relied upon ideally.

23. י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם, היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר, מותר למכור להם כל דבר. ויש מחמירין. ונהגו להקל כסצרא הראשונה, וכל צעל נפש יחמיר לעלמו

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנ"א

The Rema in Shulchan Aruch rules that Jews are permitted to sell Christian religious objects

24. ויש מקילין צעשיית שותפות עם הכותים צמ"ז, משום שאין הכותים צמן הזה נשבעים צע"א, ואע"ג דמזכירין בע"ז, מ"מ כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתייך שם שמים וד"א, ולא מלינו שיש צזה משום: ולפני עור לא תתן מכשול דברי אינס מוזכרין על השתוף (ר"ן ספ"ק דע"ז ור' ירוחם נ"ז ח"ה ותוס' ריש פ"ק דצבורו); ולשאת ולתת עמהם צלא שותפות, לכ"ע שרי צלא יוס חגיבס (הגהות מיימוני פ"ק מהלכות ע"ז)

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנו

The Rema here explicitly understands that Christians today are technically not involved in avoda zara since they are not prohibited in 'shituf' - the Trinity.

25. ונהגו להקל - דצמן הזה מותר להשתתף עמהם שכוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתייך שם שמים ודבר אחר ולא מלינו שיש צזה משום לפני עור שאין בני נח מוזכרין על השתוף

ש"ך יורה דעה סימן קנ"א

The Shach brings the wording of Tosafot - that non-Jews are allowed to engage in 'shituf'. Causing them to make an oath is not therefore prohibited.

5. As in "Cry 'God for Harry, England, and Saint George!' " (Henry V: Act III, Scene I)

However, there is some considerable debate as to how to understand the position of Tosafot!

26. (ב) בא"ח סי' קנ"ו - דשם כתב בהגהה ויש מקילין בשותפות עם העובד כוכבים משום שאינם נשבעין בעבודת כוכבים כו' אלא משתפים ש"ש ודבר אחר ולא מצינו שיש בזה משום לפ"ע דהרי אינם מוזהרים על השיתוף ועל בתשובת נודע ביהודה [תניינא חלק י"ד סוף סי' קמ"ח] שהאריך להוכיח מה דמרגלא בפומייהו דאינשי שאין העובדי כוכבים מצווים על השיתוף הוא טעות ויצא להם זה מלשון הרמ"א הנ"ל ובאמת כוונת הרמ"א דמה שמשותף בשבועה שאינו אומר אלי אתה רק שמוזכרו בשבועתו עם ש"ש בזה מצינו איסור לישראל דכתב ובשמו תשבעו אבל עובדי כוכבים אין מוזהרים ע"ז. אבל כשעובד עבודת כוכבים בשיתוף אין חילוק כלל בין ישראל לעובד כוכבים ע"ש. וכ"כ בתשובת מעיל צדקה סימן כ"כ ע"ש וכ"כ בתשובת שער אפרים וכן מצאתי בפמ"ג (לעיל סימן ס"ה בשפ"ד סוף ס"ק מ"ה ע"ש). ולע"ד אף שהאמת כן הוא מ"מ אי אפשר לומר כן בדעת הרמ"א ז"ל דמדבריו בד"מ (לקמן סימן קנ"א) המובא בש"ך שם סק"ז מבואר להיפך

פתחי תשובה יורה דעה סימן קמ"ב

The commentary of the Pitchei Teshuva on Shulchan Aruch brings a teshuva of the Nodeh Beyehudah which makes the following point. When Tosafot said that non-Jews were not prohibited in the laws of 'shituf', this was only for technical reasons in the halachot of making vows!! In fact, when it comes to actual worship, non-Jews are EQUALLY prohibited in 'shituf', making (Trinitarian) Christianity into real idolatry, even according to Tosafot!

27. וזה גופא מנ"ל להחכם הזה דאין הנכרים מצווים על השיתוף ואף שדבר זה מורגל בפי כמה חכמים שאין הנכרים מצווים על השיתוף וגם בכמה ספרים מדרשות ואגדות השתמשו בהקדמה זאת. ואני יגעי ולא מצאתי דבר זה לא בשני תלמודין בבלי וירושלמי ולא בשום אחד מגדולי הראשונים ואילו היה זה אמת הו"ל להרמב"ם להביא בהל' מלכים לפסק הלכה שאין הנכרי מצווה על ע"ז בשיתוף ולמה זה השמיט דין זה גם הוא מוכח דאין חילוק בעובד ע"ז בין ישראל לנכרי דהא ברייתא מפורשת היא במסכת סנהדרין נ"ו ע"ב והתניא בע"ז כל שב"ד של ישראל ממיתין עליהן ב"נ מוזהר עליהן וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהל' מלכים הלכה ב' הרי דכללא כ"ל שישראל נהרג עליו גם הב"נ מוזהר עליו

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יורה דעה סימן קמ"ב

The Nodeh Beyehudah claims that there is NO source at all that non-Jews are permitted to worship God through 'shituf'.

28. ... ולא מצינו שיש בזה משום ולפני עור לא תתן מכשול שהרי אינם מוזהרים על השיתוף לגבי שבועה

ערוך השולחן אורח חיים הלכות משא ומתן סימן קנו

The Aruch Hashulchan appears also to take this stricter view that non-Jews are permitted to engage in shituf ONLY for the purpose of making oaths.

29. וְתֹאמַר רִוּת אֵל תִּפְגַּעֵי בִי לְעִזְבָּךְ לְשׁוֹב מֵאַחֲרָיִךְ כִּי אֶל אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֶלְךָ וּבְאֲשֶׁר תִּלְיִנִי אֶלֶיךָ עִמָּךְ עִמִּי וְאַלְהֵיךָ אֶלְהִי

רו"ת א"ט

30. שוב אמרה לה אסור לך עבודת כוכבים. אמרה ואלהיך אלהי (בבמות מז). ומכרש"א הקשה - הלא גם צ"נ מלווין על עבודת כוכבים, לפי"ז מכאן ראינו להפוסקים דצ"נ אינו מגווח על השיתוף

תורה תמימה שם ס"ק סה

However, other commentators bring proofs from other sources that non-Jews are not prohibited in shituf

E3] THE POSITION OF THE MEIRI

31. ומתוך כך עקר הדברים נראה לי שדברים אלו כלם לא נאמרו אלא על עובדי האלילים וצורותיהם וצלמיהם אבל בזמנים הללו מותר לגמרי ומה שאמרו בגמ' נצרי לעולם אסור אני מפרשו מלשון נצרים באים מארץ מרחק האמור בירמיה שקרא אותם העם נצרים על שם נבוכדנצר וידוע שצלם השמש היה בבבל ושכל עם נבוכדנצר היו עובדים לו וכבר ידעת שהחמה משמשת ביום ראשון כענין ראשי ימים ומתוך כך היו קורין לאותו יום נצרי על שם שהיה קבוע לנבוכדנצר על צד ממשלת חמה שבו והדברים נראין וברורים

בית הבחירה למאירי עבודה זרה ב.

32. הרבה ראינו שמתפלאים על שבזמנים אלו אין אדם נוהר מדברים אלו כלל ואנו כבר ביארנו עיקר כונת הספר על איזו אומה היא סובבת כמו שיעידו ימי אידיהן שהזכרנו שהם כלם לאמות הקדומות שלא היו גדרות בדרכי הדתות והן אדוקות ומתמידות בעבודת האלילים והכוכבים והטליזמאש שכל אלו וכיוצא בהן הם עיקרי ע"ז

בית הבחירה למאירי עבודה זרה כו.

The Meiri (N. Spain 13C) appears to redefine the Jewish approach to Christianity. He restricts the Talmudic statements concerning A.Z. to the pagans of the ancient world. However, Christianity is not part of the this system. Even the word 'notzri', according to the Meiri, is NOT a reference to Christians but to some ancient pagan sun-cult!

33. הא כל שהוא מעממין הגדורים בדרכי הדת ועובדי האלהות על איזה צד אע"פ שאמונתם רחוקה מאמונתנו אינם בכלל זה אלא הרי הם כישראל גמור לדברים אלו אף באבדה ואף בטעות ולכל שאר הדברים בלא שום חלוקה:

בית הבחירה למאירי בבא קמא קיג:

Here the Meiri states that since the Christians around us are monotheists and bound by the rule of law, halachic monetary laws apply to them just as they would apply to fellow Jews.

The approach of the Meiri was not traditionally accepted by Jewish sources (note that many of the Meiri's writings were only discovered recently), certainly not in the realm of halachic definition of non-Jews. It has been adopted a little more (in particular by Rav Kook and the Sridei Eish) over the last 120 years in relation to ethical dealings with non-Jews (see below).

34. ... שהעיקר הוא כדעת המאירי, שכל העמים שהם גדורים בנימוסים הגונים בין אדם לחבירו הם כבר נחשבים לגרים תושבים בכל חיובי האדם. אמנם גם אם נאמר כפשטם של פוסקים אחרים...

אגרות הראיה, רבי אברהם יצחק קוק אגרת פ"ט

Rav Kook ruled that the ethically correct position is that of the Meiri. He does, however, acknowledge that most of the poskim do not rule this way.

35. הא דתיא צסוף קידושין וכמו שכתב "טוב שצעכו"ם הרוג" היינו בשעת מלחמה, וכמו שכתבו החוספות בשם הירושלמי. לא אמרו חז"ל דבר זה אלא על עכו"ם שהיו צמניהם שהיו עובדי-כוכבים ומזלות ולא היו מאמינים זיליאת מלרים וצחידוש העולם. ואלה הגויים אשר אנחנו אומה ישראלית גולים צלל שלהם ומפוזרים ציניהם, הם מאמינים צחידוש העולם וזיליאת מלרים וצכמה עיקרי הדת, וכל כוונתם לעושה שמים וארץ כמו שכתבו הפוסקים. והצואם הרמ"א צאו"ח סימן קגו צכגה לא די שאין איסור להצילם אלא אפילו אנחנו חייבים להתפלל לשלומם וכאשר האריך צזה צעל מעשה ה' צסדר הגדה צפסוק שפוך חממך על הגויים אשר לא ידעוך. וכתב הרמב"ם דהלכה כרבי יהושע דחסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא.

באר הגולה, שו"ע, חו"מ סי' תכ"ה

The Biur Hagola appears to agree that Chazal are NOT talking about the same kind of people as the non-Jews around us today. However, he invokes the Rema in OC 156 who is siding more with the view of Tosafot than that of the Meiri (of which the Biur Hagola was almost certainly not aware). Also he is NOT dealing with the issue of entering churches.

In summary, the three primary positions in the Rishonim on Christianity are:

- The Rambam rules that Christianity is idolatrous.
- Tosafot appear to rule that Christianity is not idolatrous for non-Jews. However, Tosafot may be read differently and could in fact understand that Christianity is idolatrous.
- The Meiri apparently⁶ rules that Christianity is NOT idolatrous.

But which Christianity⁷? All the Rishonim⁸ are dealing with Catholicism and perhaps Greek Orthodoxy⁹. Do the above positions apply also to Protestantism? If the issue is the Trinity, then presumably (Trinitarian) Protestantism is not significantly different. But on other theological issues (in particular transubstantiation, saints, images and statutes, relics) Protestantism is clearly 'less pagan' in Jewish eyes. It may be that a 'belief'¹⁰ in the Trinity with no actually physical representation of idolatry would, for a non-Jew¹¹, be 'minut' (heresy) but not idolatry. So too, it may be that the halachic position on the Unitarian Church will be different.

Some suggest that Christian thinking has radically changed after the 1965 Second Vatican Council and Nostra Aetate.¹²

6. But it is not clear. Some mefarshim understand the Meiri's is not dealing with the theology of Christianity but the halachot of interactions between Jews and non-Jews. On theological issues, the Meiri's position could mirror that of Tosafot - see <http://text.rcarabbis.org/what-is-the-halakhic-status-of-the-doctrine-of-the-trinity/>

7. There are hundreds of different Christian Churches with different belief systems - see https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Christian_denominations

8. R. Saadia Gaon in Emunot Vedeot 2:7 posits that there are 4 types of Christianity in his time (earlier 10C), one of which may not be avoda zara at all.

9. Which split from Catholicism in 1054.

10. Christian thinkers have split vast amounts of ink on the issue what they themselves understand the Trinity to be.

11. For a Jew even beliefs without actions can constitute avoda zara.

12. See Rabbi Riskin - <http://www.thejewishweek.com/editorial-opinion/opinion/rabbi-shlomo-riskin-christianity-has-changed-dramatically-20th-century-0>